

At skitsere er at tænke

DESIGN ER EVOLUTION, MENER DESIGNER JACOB LETH-ESPENSEN. HAN STÅR BAG DEN NORDISK INSPIREREDE KNIVSERIE NORR FRA RAADVAD. STILEN ER MINIMALISTISK, OG DET BÆREDYGTIGE TRÆ TIL SKAFTERNE ER FRA NORGE.

Tekst: Kirstine Høj

KØKKEN & BORD: Jacob Leth-Espensen har slået sig ned i Østjylland i den kreative landsby Gammel Rye omkring fire kilometer fra Ry. Gammel Rye er ifølge en undersøgelse Danmarks mest kreative by, fortæller Jacob Leth-Espensen, mens han kører fra Ry Station til sit hus i Gammel Rye. Her har han levet med sin kone og deres tre børn siden 2005. Selv bidrager han med sit virke som designer til at rykke byens kreative statistik opad. Han har værksted i garagen, hvor han sliber modeller af knive før at se, hvordan hans knive ser ud, når de går fra livet på papiret til at bogstaveligt talt at blive håndgribelige.

Han har designet flere serier for Raadvad. Den nyeste er knivserien Norr, som i første omgang var tænkt som en nyudvikling af og efterfølger til Raadvads Rosentræ-knivserie. Norr endte imidlertid med at blive en selvstændig knivserie for Raadvad – og én med et stærkt nordisk aftryk.

Design er tanker i tiden

Jacob Leth-Espensen går igennem flere faser, når han designer.

”Skitsering og refleksion er en ongoing proces. Man sætter en streg, der giver inspiration til at sætte en ny streg. Vi bearbejder hele tiden sanseindtryk. Det første, jeg gør i en designproces, er at researche og se, hvad der allerede er på markedet,” fortæller han.

Han er belært af tidligere erfaring, idet han engang har tegnet en stol, som kon-

Norr-knivserien af Jacob Leth-Espensen fra Raadvad kom på markedet i maj sidste år og har siden solgt omkring 75.000 eksemplarer. Det nordiske look er omdrejningspunktet i serien.

kurrenten havde sendt på markedet et år før. Det åbenbarede sig for ham, da han præsenterede den til et møde med producenten.

”Det var dog utroligt: Jeg var nået frem til samme stol gennem logiske refleksioner. Designeren, der havde tegnet stolen et år før mig, boede åbenbart 800 meter fra mig. Hvis jeg får en god idé, får jeg hjertebanken og vil gerne have den ud hurtigst muligt; men der er stor sandsynlighed for, at en anden har fået den samme ide og kommer

med de samme løsningsforslag, fordi vi får de samme input gennem medierne,” siger Jacob Leth-Espensen.

Og her kunne man indvende, at kniven jo allerede er opfundet og løser problemet med, hvordan man skærer. Hvorfor er der så brug for nye knive? Svaret skal ifølge Jacob Leth-Espensen findes i tidens tanker og mode:

”Produkter udspringer af idéer, og idéer er et produkt af tiden. Den tid, vi lever i, byder på nye materialer, nye problemstillinger og ting, vi skal forholde os til. Det, vi lagrer, er

Bestikserien Uria fra Raadvad er også af Jacob Leth-Espensen. Serien består af teske, spiseske, gaffel og kniv, salatsæt, saucese og serveringskke, og formen er inspireret af lomviens æg. I 2011 vandt han designprisen Red Dot Design Award for serien.

”*Designet i Norr bygger på noget klassisk, historisk og moderne. Det overordnede mål har været at finde et formsprog, der er harmonisk og stramt*”

Jacob Leth-Espensen, designer.

en refleksion af den verden, vi lever i – vi tilpasser os og bruger de nye muligheder både i forhold til det visuelle og det funktionelle,” siger han.

Kan elefanter flyve?

Når Jacob Leth-Espensen med sine øjne for design ser et produkt, tænker han ofte: ”Det kan gøres bedre” og ”Det skulle lige have været på en lidt anden måde”. Han vil hele tiden optimere:

”Design er ikke en revolution, men en evolution. Det handler om hele tiden at gøre de nye produkter tre procent bedre end før. Det er bedre at slå verdensrekorden i stangspring 35 gange med én cm, end at slå verdensrekorden én gang med 35 cm. Hvis man flytter sig for langt fra det, folk kender i forvejen, kan de ikke relatere sig til det. Jeg bliver tit spurgt, om det ikke er svært at finde på noget nyt, men hvis kriteriet bare er, at det skal være nyt, så er det utroligt let. Kunsten er at lave det nye produkt, så det ligger i en naturlig forlængelse af det, vi kender i dag. Samtidig skal man huske på, at fra designprocessen starter, til produktet ligger i

butikkerne, går der ofte halvandet år. Produkter er forankret i den tid, vi lever i, og derfor eksisterer tidsløse produkter ikke,” siger han.

Jacob Leth-Espensen har også et motto: If you see flying elephants, then shut up and observe. Oversat til dansk betyder det: Hvis du ser flyvende elefanter, så hold kæft og observer.

Citatet er hentet fra den videnskabelige verden, som han elsker at følge med i. Hans tolkning af citater er således:

”Hvis du tror, at du har forstået verden rigtigt, så er du naiv. Hvis du ser en flyvende elefant, vil du med den måde, du normalt tænker på, opfatte en flyvende elefant som forkert. Der vil være en forudopfattelse af, at det ikke kan lade sig gøre, og at det var en fejl. Så laver man ikke nye opdagelser, hvis man ikke kigger på, hvad der undrer en. Det er der, de nye ting kommer,” siger Jacob Leth-Espensen.

Det er også en del af hans arbejdsproces at være opmærksom på nye ting. For:

”Hvis man tror, at man har fundet det rigtige, står man stille, og derfor skal man hele tiden observere. I min arbejdsproces laver

jeg fejl, og det er ofte i fejlene, løsningen ligger,” siger han.

Nordisk design med rene linjer

I Norr-knivserien er det rustfrie stål omsluttet af træ på begge sider. Det nordiske endte med at få så tydeligt et islæt i Norr-bestikserien, simpelthen fordi Jacob Leth-Espensen godt kan lide det nordiske look med rene linjer, som er velkendte for den danske forbruger. Og Raadvad var med på idéen.

For at noget kvalificerer sig til at blive kendetegnende for ny nordisk stil skal materialerne så vidt muligt være af lokalt træ. Designet skal være naturligt, enkelt og rent.

Kunne du finde på at designe en lilla kniv med en masse mønstre på skaftet?

”Det ved jeg ikke. Men man kan aldrig sige aldrig, for det kunne være den helt rigtige løsning til én bestemt kunde” siger Jacob Leth-Espensen.

”Et eller andet sted tror jeg, at designere med fokus på nordisk design er meget funktionelle i grundtilgangen. Raadvad har ramt noget, der er meget dansk og dermed nordisk. Måske en englænder eller sydtysker ville tænke, at det var kedeligt. Nordisk design er klinisk renset for overflødigheder, og dermed er ornamentikken forsvundet. Det, der er tilbage, er inden for det nordiske formsprog. Når man har valgt et materiale i træ, får man strukturen forærende: Hvordan det patinerer, og hvordan det ser ud, når det bliver udsat for slid og sollys. Der »

Jacob Leth-Espensen.

JACOB LETH-ESPENSEN

Cand. Arch., Industrial Design 1990 – 1996 fra Arkitektskolen Aarhus. Arbejdede 1995-2005 i den internationale designvirksomhed Designit, hvor han i en periode var udstationeret i Sverige. 1994 og 1995 arbejdede han med møbler i Friis & Moltke Design. Siden 2007 har han været selvstændig designer i enkeltmandsvirksomheden JLE Design.

» er en historie i træet om, hvordan det har groet og stået,» siger Jacob Leth-Espensen.

Raadvad ville skabe en forlængelse af Rosentræ-knivserien og satte Jacob Leth-Espensen på opgaven. Imidlertid udviklede designprocessen sig sådan, at han endte med at skabe en helt ny serie for Raadvad, knivserien Norr. Tidligere har Jacob Leth-Espensen tegnet Uria og Aros-bestikket og Royal-knivserien for Raadvad, og har designet et kommende produkt til Georg Jensen.

Klassisk, historisk og moderne

Serien er på i alt seks køkkenknive og en steakgaffel, der er inspireret af nordisk natur og designæstetik. Skaftet er i norsk Kebonytræ, som er et særligt holdbart og miljøvenligt materiale, som blandt andet er 40 procent hårdere end teaktræ, ligesom det er vedligeholdelsesfrit. Kebonytræet er udelukkende hentet fra norske skove, som forvaltes bæredygtigt, og hvor der tages særligt hensyn til både natur og dyreliv.

Derfor er træet på Norr-knivene FSC®-certificeret og Svanemærket. Samtidig er træet trykimprægneret med en miljøvenlig, biologisk alkohol udvundet af majsplanter, som sikrer lang holdbarhed.

Fiskars Denmark har solgt nær ved 75.000 eksemplarer siden serien kom på markedet i maj sidste år. Om knivserien siger Jacob Leth-Espensen:

”Designet i Norr bygger på noget klassisk, historisk og moderne. Det overordnede mål har været at finde et formsprog, der er harmonisk og stramt. Formen er ikke organisk, selvom den kun er tegnet med krumme linjer, men er bygget på vores viden om, hvordan et greb ligger godt i hånden og er godt at arbejde med. Blandt andet var det et krav, at skæftet fik en form for fingerstop i

bunden. Serien er bygget op omkring to størrelser af skæfter, så man kan få en optimal funktion til de forskellige knivtyper. Knivbladene er baseret på en klassisk form, der er forsøgt gjort visuelt lette og holdt i længder, hvor den enkelte kniv er optimal, når man skal håndtere den. Skæftet er lavet i træ for at give lethed, det er samtidigt rart og varmt at holde om og giver struktur og detalje i overfalden. Man kan godt lave skæfter i dag uden nitter, men nitterne har en historisk reference, som vi gerne vil tilføre i dag. Nitternes antal og størrelse er den eneste form for dekoration, der er på kniven, men ved at bruge fire nitter og ikke tre, som man traditionelt gør, giver det skæftet et moderne og frisk udtryk. Knivbladet er kørt hele vejen igennem skæftet for at tilføre en detalje, der er med til at slanke visuelt, og sammen med nitterne giver et samspil mellem metal og træ, der virker dyrt.”

Bonderøven og restaurant noma

Jacob Leth-Espensen er meget inspireret af, hvordan den verdensberømte, danske restaurant noma i København får sit udtryk frem. Faktisk tror han, at den nordiske bølge startede med udrulningen af ny nordisk mad, og han kalder det nordiske i alle udtryksformer for et brand.

”Den nordiske stil er måske en modreaktion mod de 00’er, vi har været igennem. Nu skal vi finde tilbage til noget oprigtigt, ægte og bæredygtigt. De ting, vi omgiver os med, fortæller noget om vores tid. Tingene må gerne koste noget, og hvis de skal have høj kvalitet, være bæredygtige og lokalproduceret, bliver det nok endnu dyrere, end vi er vant til. Men det vil være nogle andre materialer end før. Det kan godt

RAADVAD

Raadvad blev etableret i 1758, for 255 år siden, efter Kong Frederik V overdrog den nedlagte krudtmølle Raadvaddam til sin kammertjener. I et varekatalog fra Raadvad i 1805 lyder det ”Hvad der her förfærdiges, er ikke overdådighedsartikler, men gangbare og nyttige sager, professionisters værktøj”, og ifølge Raadvad holder formuleringen stadig stik. I 1994 blev Raadvad opkøbt af den verdensomspændende, finske Fiskars-koncern.

Jacob Leth-Espensen står også bag Ideal-pandeserien med tre pander fra Raadvad: En grillpande og to stegepander.

” Den nordiske stil er måske en modreaktion mod de 00’er, vi har været igennem. Nu skal vi finde tilbage til noget oprigtigt, ægte og bæredygtige ”

Jacob Leth-Espensen, designer

være, at det koster ti gange så meget; men det kan også være, at det holder ti gange så lang tid. Der er jo også ting, som patinerer flot og kan genbruges,» siger han.

Genbrug er Jacob Leth-Espensen også fascineret af, når det præsenteres i tv-programmet Bonderøven.

”Bonderøven er jo en kæmpe inspiration for mange, programmet har helt exceptionelt høje seertal. Bonderøven rammer et eller andet i os, så vi bare følger ham og hans stille liv. Det minder os om, hvordan man levede i 1940’erne. Første gang Bonderøven blev sendt, kunne vi ikke se DR2, så vi fik den foræret på dvd” siger den in-karnerede fan. ✘

Bæredygtigt træ i velkendte former

DET BÆREDYGTIGE TRÆ ER EN GOD HISTORIE AT FORTÆLLE, LYDER DET FRA MARTIN RASMUSSEN FRA FISKARS DENMARK. HAN HAR ARBEJDET SAMMEN MED DESIGNEREN JACOB LETH-ESPENSEN OM NORR-KNIVSERIEN.

Tekst: Kirstine Høj

KØKKEN & BORD: *Never change a winner* er et motto, der ses mange steder – også i designverdenen. Tricket er at opfinde et design med en god historie, som mange folk køber. Og derefter at forny materialet, for mange folk køber ting med velkendt design.

”Man kan lave det samme design i andre materialer. Det ser du alle steder – lige fra interiør- til bilbranchen,» siger Martin Rasmussen, trade marketing manager i Fiskars Denmark.

Fiskars Denmark har Raadvad som varemærke, og virksomheden designer ikke i alle mulige retninger, men forsøger at holde én retning. En retning, som kendetegner produkterne, og som Fiskars ved, at forbrugere vil købe.

Norr-knivserien har samme form som Royal-knivserien, men materialet er nyt – nemlig FSC®-certificeret Kebonytræ fra Norge. FSC®-certificeringen opnås, når træet er bæredygtigt. Og netop det

Martin Rasmussen, trade marketing manager hos Fiskars Denmark. Virksomheden har fokus på bæredygtigt træ og blev derfor FSC®-certificeret sidste år.

bæredygtige er noget, der har høj kurs mange steder i dag. Også ved Fiskars Denmark, som sidste år fik FSC®-certificering.

”Det er endnu for tidligt at sige, om det har givet bonus på bundlinjen for Fiskars Denmark udelukkende at handle med bæredygtigt træ. Men det er en god historie at fortælle, at vi gerne vil passe på regnskoven,» siger Martin Rasmussen.

Naturligt samarbejde

Martin Rasmussen er altid den fra Fiskars Denmark, som samarbejder med designere.

”Jeg havde et godt samarbejde med Jacob Leth-Espensen om Norr-knivserien. Nogle designere står meget hårdt på deres formsprog. Sådan er Jacob ikke: Han er meget pragmatisk som person, og han lytter til vores indspark,» siger han.

Jacob Leth-Espensen var meddesigner på Riva-bestikserien fra Raadvad, da han arbejdede hos designvirksomheden Designit. Han har også designet Uria-bestikserien fra Raadvad og Royal-knivserien i rosentræ. Norr-knivserien var i idéfasen netop tænkt som en opfølger til Royal-knivserien i rosentræ, og derfor – samt på grund af det gode samarbejde før – var Jacob Leth-Espensen et oplagt valg. Og så hjalp det også på det, at Uria-bestikserien vandt iF Design Award.

”Han er god til at illustrere de forskellige muligheder, der er for et design. Han kan illustrere en midtervariant af et produkt og en masse eksempler, hvor der er lagt en halv, en kvart eller en hel millimeter på i en dimensionering. At lægge sådan et forslag ned på gulvet i fuld skala og se, hvordan designet bevæger sig – det er helt fantastisk,» siger Martin Rasmussen.

Ifølge ham lægger Norr-knivserien så godt i hånden, fordi den forholder sig til håndens ergonomi. Fiskars Denmark har solgt nær ved 75.000 eksemplarer siden serien kom på markedet i maj sidste år. ✘

FSC®-CERTIFICERING

FSC® står for Forest Stewardship Council og er en mærkningsordning, der garanterer, at træ med FSC®-mærkning kommer fra skove, hvor fældningen foregår i et bæredygtigt tempo, og hvor arbejderne er sikret ordentlige arbejdsvilkår. I 2012 blev Fiskars Denmark FSC®-certificeret, således at al virksomhedens træ er bæredygtigt.